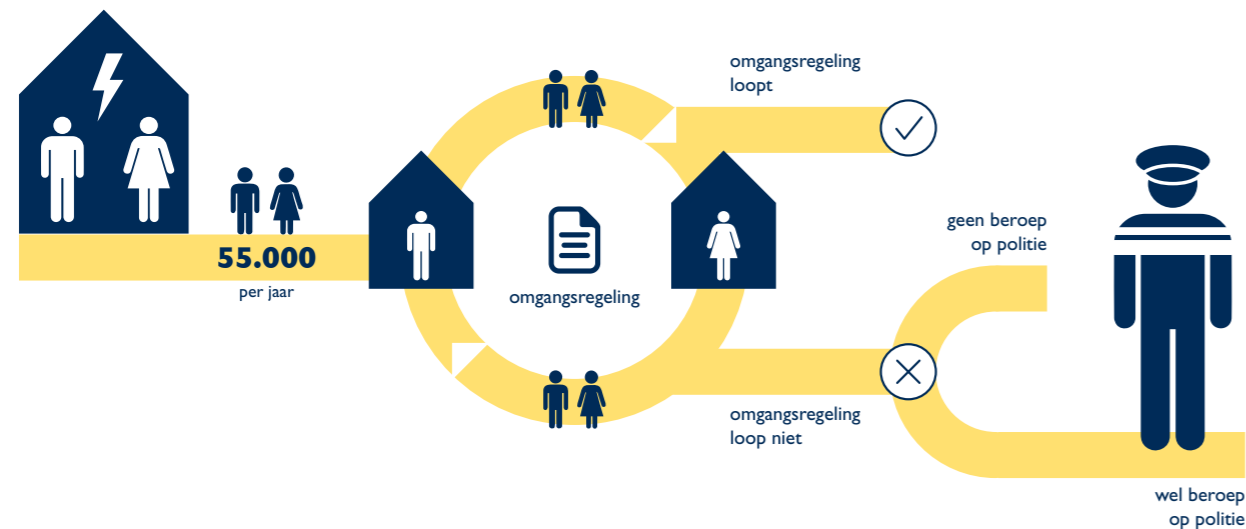

VEILIGHEID VOOROP!

Onderzoek van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman naar de rol van de politie bij problemen bij de nakoming van een omgangsregeling tussen ouder(s) en kind.

VAN ECHTSCHEIDING TOT POLITIE-INZET

Politieagent:

“Je doet het nooit goed.”

Kinderombudsman Marc Dullaert:

“Als de veiligheid niet in het geding is, is er slechts een beperkte rol voor de politie. Toch optreden kan traumatiserend zijn voor kinderen en kan bijdragen aan verdere escalatie tussen ouders.”

Nationale ombudsman Reinier van Zutphen:

“Het is nodig dat er duidelijkheid komt over de rol van de politie bij omgangsregelingen.”

Ouder:

“Wat ik wilde was dat de politie mijn ex zou wijzen op haar gedrag en op het feit dat ze strafbaar was als ze de omgang niet nakwam. Ik weet zeker dat dat zou hebben geholpen.”

Aanbevelingen aan de nationale politie

1. Ontwikkel een visie over het politietoedreden bij problemen in de nakoming van de omgang
2. Verbeter de praktische uitvoering van het politietoedreden. Houd rekening met:
 - adequate informatievergaring- en afweging
 - toepassing van hoor- en wederhoor
 - adequate kennis en vaardigheden bij de politiemedewerkers
3. Zorg ervoor dat juist na de decentralisatie de politie, jeugdzorg en het Openbaar Ministerie elkaar (weer) vinden. Start een pilot in een politie eenheid om de samenwerking te verbeteren en de informatie-uitwisseling te optimaliseren
4. Communiceer aan ouders en kinderen wat zij van de politie kunnen verwachten

Conclusie

Uit dit onderzoek blijkt dat er binnen de politie verschillende meningen bestaan over de vraag of, en zo ja wanneer optreden van de politie is aangewezen. Waar de een van mening is dat de politie ver bij omgangsproblemen vandaan moet blijven, is een ander van mening dat de taak van de politie zo ver gaat om omgang op het politiebureau plaats te laten vinden. De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman pleiten voor duidelijkheid over de rol van de politie wanneer een omgangsregeling na een echtscheiding niet wordt nagekomen.

Uitgangspunten voor rol politie

1. Politietoedreden is noodzakelijk als de veiligheid van kinderen en/of andere betrokkenen in het geding is. Bij het optreden staat het belang van het kind centraal. Het optreden van de politie kan zelfs inhouden dat kinderen door de politie worden overgebracht naar een veilige plek.
2. Als de veiligheid niet in het geding is, dan is er slechts een beperkte rol voor de politie. Het optreden is dan terughoudend en gericht op de-escalatie. Toch optreden door de politie kan traumatiserend zijn voor kinderen en werkt escalatie in de hand van problemen tussen ouders.
3. De politie maakt een eigen afweging over de benodigde inzet, als een van de ouders beschikt over een beslissing van de rechter waarin het dwangmiddel ‘sterke arm’ is opgenomen om de omgang af te dwingen.

Verder lezen

- [Volledige rapport ‘Veiligheid voorop!’](#)
- [Ouders aan het woord](#)
- [De ondertoezichtstelling bij omgangsproblemen \(de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman, 2012\)](#)
- [Vechtende ouders, het kind in de knel \(Kinderombudsman, 2013\)](#)

VEILIGHEID VOOROP!

De rol van de politie bij problemen bij de nakoming van een omgangsregeling tussen ouder(s) en kind

Veiligheid voorop!

De rol van de politie bij problemen bij de nakoming van een omgangsregeling tussen ouder(s) en kind

Onderzoeksteam

mevrouw mr. P.C. van Dorst
mevrouw J.D. van Wijk
mevrouw mr. M.A. van Loon
mevrouw mr. M.J. Tegelaar
mevrouw mr. F.F. Wery
mevrouw mr. E.J.M. Vreeburg - Van der Laan BSc
mevrouw mr. drs. Y.M. van der Vlugt

Nationale ombudsman

mr. R.F.B. van Zutphen

Kinderombudsman

lic. M.L.M. Dullaert MBA

Datum: 2 juli 2015

Rapportnummer: 2015/096

INHOUDSOPGAVE

Veiligheid voorop!	1
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Doel en vraagstelling	5
1.3 Kader voor het onderzoek	5
1.4 Aanpak onderzoek	7
1.5 Leeswijzer	7
2. Verschillende belangen en perspectieven	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Belang van het kind	8
2.3 Ervaringen van de politie	8
2.4 Belangen van de ouder(s)	9
2.5 Belang van het kind of belang van de ouder?	9
3. Visies op invulling politietaak	10
3.1 Inleiding	10
3.2 De hulpverleningstaak	10
3.3 Rechterlijke beslissing tot mogelijke inzet van 'de sterke arm'	11
3.4 Aangiften: de strafrechtelijke keten	12
4. Praktische (on)mogelijkheden politieoptreden	14
4.1 Inleiding	14
4.2 Wijkagent of noodhulp: hoe een zaak binnenkomt	14
4.3 Frequent beroep op de politie	14
4.4 Informatievergaring	14
4.5 Hoor en wederhoor	15
4.6 Kennis en vaardigheden	15
4.7 Interne afwikkeling politie optreden	16
4.8 Samenwerking politie, openbaar ministerie en jeugdzorg	16
5. Conclusies en aanbevelingen	18
5.1 Inleiding	18
5.2 Conclusies en aanbevelingen	18
5.2.1 Politieoptreden als de veiligheid in het geding is	18
5.2.2 Sterke arm	18
5.2.3 Verbeter de praktische uitvoering van het politieoptreden	19
5.2.4 Samenwerking bij decentralisatie van jeugdzorg	19
5.2.5 Verbeter de informatie richting de ouders en kinderen	19

1. Inleiding

Een ouder aan het woord:

“Natuurlijk wilde ik niet dat de politie aan mijn kinderen ging trekken!”

Ronald*: “Net na de scheiding mocht ik mijn kinderen negen maanden niet zien. Toen er eindelijk een omgangsregeling was, traineerde mijn ex-vrouw die zodra ze de kans had: als een van de kinderen bijvoorbeeld ziek was, kwam de ander ook niet. Rechtszaken over en weer hielpen niets. Zelfs toen er een dwangsom tot 15.000 euro opgelegd was, verzor ze nog smoesjes.

Op een gegeven moment had ik een beslissing van de rechter waarin stond dat ik de politie mocht inschakelen als ze de kinderen niet bracht. Maar toen ik dat wilde doen, kreeg ik te horen: ‘Meneer, we gaan niet aan kinderen lopen trekken.’ Dat bedoelde ik natuurlijk ook niet! Wat ik wilde was dat de politie mijn ex zou wijzen op haar gedrag en op het feit dat ze strafbaar was als ze de omgang niet nakwam. Ik weet zeker dat dat zou hebben geholpen. Nu diende ze een klacht in nadat de jeugdagent telefonisch contact met haar opgenomen had: dat de politie aan de deur was geweest en dat dat traumatiserend voor de kinderen was. Puur een verzinsel...

Toen heb ik een klacht ingediend over het feit dat de politie niets deed. Dat liep ook mis. Tijdens de hoorzitting vergaten ze me binnen te roepen. Later werd mijn klacht niet gegrond verklaard.

Een andere keer belde ik de meldkamer, daar zeiden ze dat ik nogmaals moest bellen als het niet lukte om de kinderen mee te krijgen. Toen ik dat deed, zei de wijkagent dat ik maar beter weg kon gaan, anders werd het een aantekening. Het heeft me een melding huisvredebreuk opgeleverd, die gemeld is bij de reclassering.

Inmiddels heb ik mijn kinderen al twee jaar niet gezien. Achttien keer heb ik tot nu toe aangifte gedaan van onttrekken ouderlijk gezag. Op internet had ik gelezen dat ik dat kon doen, maar ik moest zelf tegen de politie zeggen dat ze daartoe verplicht is. De politierechter nam het wel heel serieus en heeft mijn ex drie maanden gevangenisstraf opgelegd. Maar toen ze in hoger beroep ging, was dat weer van de baan.

De politie rolt het balletje heel vaak door en verwijst naar andere organisaties: je moet bij jeugdzorg zijn, ga maar naar je advocaat. Ik ga er echt aan kapot...”

* *Gefingeerde naam*

1.1 Aanleiding

De Nationale ombudsman en Kinderombudsman krijgen regelmatig klachten van (een van beide) ouders over problemen rond de omgangsregeling¹. Ouders zijn teleurgesteld of boos over het handelen van de politie of de positie die de politie heeft ingenomen. Ook blijkt er veel onduidelijkheid te bestaan over wat ouders van de politie kunnen verwachten bij de uitvoering van omgangsregelingen. Niet is duidelijk hoe vaak ouders een beroep

¹ Formeel gaat het soms om een zorgregeling, soms om een omgangsregeling. In dit onderzoek gaat het om zowel de omgangsregeling als de zorgregeling. Ten behoeve van de leesbaarheid wordt in dit rapport enkel gesproken van een omgangsregeling.

doen op de politie bij omgangsproblemen, omdat dit niet wordt geregistreerd door de verschillende politie-eenheden. Wel is duidelijk dat de situaties die zich voordoen voor iedereen ingrijpend zijn en in de praktijk voor veel dilemma's zorgen. Uit klachten blijkt ook dat vaak niet eenmalig een beroep wordt gedaan op de politie, maar veelvuldig. Ter illustratie de volgende casus:

1.2 Doel en vraagstelling

Met dit onderzoek wil de ombudsman inzicht verschaffen in de huidige situaties waarin de politie wordt betrokken bij omgangsregelingen, de verwachtingen die partijen daarbij hebben, de wenselijkheid en mogelijkheden om politie in te zetten bij geschillen rond een omgangsregeling en de afwegingen die daarbij door de diverse betrokkenen worden gemaakt. Met het oog op dit alles is gewerkt vanuit de volgende onderzoeksvraag:

→ Wat mogen ouders en kinderen in redelijkheid van de politie verwachten bij problemen bij de nakoming van omgangsregelingen?

Uit de onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Is er op het moment van problemen met de omgangsregeling een rol voor de politie weggelegd? Zo ja, wanneer? Zo nee, voor wie wel? En in welke situatie wel/niet?
2. De politie heeft verschillende taken: hulpverlening, optreden als sterke arm om een rechterlijke beslissing uit te voeren en werkzaamheden in het kader van een strafrechtelijke procedure. Op welke taak wordt beroep gedaan? Welke afwegingen moet of kan de politie maken?
3. In sommige gevallen is er een rechterlijke beslissing waarin de rechter heeft opgenomen dat desnoods 'met sterke arm' naleving van een uitspraak over een bezoekregeling kan worden afgedwongen. Hoe zien de rechtspraak en de politie een dergelijke beslissing? Wat verwacht de rechter bij de inzet van de sterke arm? Zijn er alternatieven?
4. Op welke wijze kan de politie optreden? Het gaat dan om vragen als: wel optreden of bewust niet optreden, in welke vorm en welke mate, de-escaleren of escaleren, wijze van communicatie richting ouders en kinderen, vervolgactie richting zorgtraject en ketenpartners et cetera.
5. Welke behoefte en verwachtingen hebben ouders en kind ten aanzien van de politie en andere instanties?

Het doel van het onderzoek is niet om de huidige praktijk te beoordelen, maar wel om deze te beschrijven en om voor betrokkenen handvatten te bieden voor een rol voor de politie die past bij de taak van de politie, de situatie, de verwachtingen en de realiteit.

1.3. Kader voor het onderzoek

De Nationale ombudsman en Kinderombudsman bezien de bevindingen van het onderzoek in het licht van hun toetsingskaders, namelijk de behoorlijkheidsnormen en de kinderrechten genoemd in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Kinderombudsman en kinderrechten

Op grond van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) geldt als basisbeginsel dat de belangen van het kind een eerste overweging horen te zijn.² Bij elke beslissing en actie dient systematisch te worden afgewogen wat de gevolgen daarvan zijn voor de rechten en belangen van een kind. Bij conflicterende belangen van de ouders horen de belangen van het kind in de regel te prevaleren. De belangen van het kind kunnen in het kader van dit onderwerp ingevuld worden met het recht van kinderen om in beginsel op te groeien bij hun ouders en door hen verzorgd te worden. Ouders zijn degene die primair verantwoordelijk zijn voor de zorg voor hun kinderen en daarbij dienen zij het belang van het kind hun allereerste zorg te laten zijn. Mocht het kind niet meer bij (één van) de ouders wonen, dan heeft het kind recht op contact met de (andere) ouder, tenzij dit niet in het belang is van het kind.

Als ouders hun verantwoordelijkheden richting hun kinderen niet (kunnen) nemen of als het kind slachtoffer wordt van kindermishandeling, moet de overheid de ouders ondersteunen om hun verantwoordelijkheden alsnog te kunnen nemen of anders ingrijpen om de kinderen te beschermen. De overheid is dan ook gehouden om diensten en voorzieningen te ontwikkelen of passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen te nemen om het welzijn van de kinderen te verzekeren. Voor zover instanties met kinderen te maken hebben, mag worden verwacht dat deze instanties daarvoor zijn toegerust en kindvriendelijk kunnen optreden. Dit geldt ook voor de politie.

Tot slot geldt dat kinderen in de gelegenheid gesteld moeten worden om hun mening te geven in alles wat hun belangen raakt. Aan hun mening wordt een passend belang gehecht. Aan de andere kant moeten kinderen ook niet onnodig belast worden.

Behoorlijkheidstoetsing Nationale ombudsman

Bij klachten over de politie voor wat betreft problemen bij de nakoming van de omgang kiest de Nationale ombudsman meestal voor een bemiddelingsgesprek, omdat dat gelet op de aard van de klacht als het meest zinvol wordt beschouwd.

In een aantal klachten heeft de Nationale ombudsman onderzoek gedaan, waarbij is geconstateerd dat de complexiteit van situaties de toetsing van dergelijke situaties bemoeilijkt.³ Allereerst is de Nationale ombudsman van oordeel dat van de politie terughoudendheid wordt verwacht. Het is niet aan de politie om relationele problemen tussen (ex)partners op te lossen en de ruimte voor de politie is beperkt. Het accent van het politieoptreden in dergelijke conflictsituaties dient zoveel mogelijk te liggen op preventie en waar nodig op hulpverlening. Van de politie wordt verwacht dat zij de-escalierend optreedt en met het oog daarop ook inzet op bemiddeling. Wanneer er sprake is van het plegen een strafbaar feit door één van de ouders, moet de politie strafrechtelijk optreden of in overleg met het Openbaar Ministerie (OM) treden.⁴

Onderzoeken uit eigen beweging Nationale ombudsman en Kinderombudsman

² De integrale tekst van de relevante bepalingen uit het IVRK zijn opgenomen in de bijlage, evenals een verwijzing naar de toepasselijke General Comments van het Kinderrechtencomité en de Guidelines on child-friendly justice van de ministerraad van de Raad van Europa.

³ 2007/034, 2005/133, 2003/490, 2010/105.

⁴ Zie rapport 2007/034 waarin de Nationale ombudsman de aanbeveling heeft gedaan dat een aangifte van onttrekken ouderlijk gezag door de politie moet worden opgenomen.

Naast dit onderzoek, hebben de Nationale ombudsman en Kinderombudsman, in twee eerdere onderzoeken expliciet aandacht besteed aan problemen bij de omgang en scheiding.

De ondertoezichtstelling bij omgangsproblemen (2012)⁵

De Nationale ombudsman en Kinderombudsman hebben in 2012 gezamenlijk een onderzoek uitgebracht naar ondertoezichtstellingen bij omgangsproblemen. Wanneer conflicten tussen twee gescheiden ouders voor zodanige problemen bij het kind zorgen dat de ontwikkeling van dat kind bedreigd raakt, kan de rechter een ondertoezichtstelling opleggen. Die ondertoezichtstelling heeft als doel om de bedreigde ontwikkeling van het kind weg te nemen. In het rapport ging het om het optreden van gezinsvoogden in een situatie met ernstige conflicten tussen ouders. Uit dit onderzoek volgden diverse knelpunten ten aanzien van de hulpverlening aan kinderen in complexe scheidingssituaties, onder andere met betrekking tot de samenwerking binnen de keten. Verschillende regio's van jeugdzorg hadden een speciale aanpak voor dit soort zaken ontwikkeld en zij zouden veel van elkaar kunnen leren. Er bleken grote regionale verschillen te zijn in de samenwerking en daardoor ook in de informatie uitwisseling tussen Bureaus Jeugdzorg, Raad voor de Kinderbescherming en kinderrechtshouders. Een aanbeveling uit dit onderzoek was dan ook kennisuitwisseling, met het doel om te komen tot een weloverwogen gespecialiseerde aanpak van complexe echtscheidingszaken en meer hulpverlening bij omgangsproblemen. De aanbevelingen uit het rapport ondertoezichtstelling bij omgangsproblemen hebben geleid tot het gezamenlijk ontwikkelen door de Bureaus Jeugdzorg, met een subsidie van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, van een toepasbare methode voor het uitvoeren van ondertoezichtstelling bij complexe echtscheidingen. De methodiek is aangevuld met het theoretisch fundament (een naslagwerk met allerlei achtergrondinformatie over facetten van complexe echtscheidingen).

Vechtende ouders, het kind in de knel (2013)⁶

In 2013 bracht de Kinderombudsman het rapport *Vechtende ouders, het kind in de knel* uit. Het onderzoek was erop gericht inzicht te krijgen in bestaande knelpunten in beleid en praktijk rond scheidingen van ouders met minderjarige kinderen en om te verkennen hoe de belangen van kinderen in dat soort situaties beter geborgd kunnen worden.

De Kinderombudsman concludeerde in dat rapport onder andere dat de term 'het belang van het kind' te vaak als holle frase wordt gebruikt. Ouders stellen te handelen in het belang van hun kind, maar zijn vooral bezig met de strijd met elkaar. Ouders zouden hun focus moeten verleggen naar hun gezamenlijke belang, namelijk het welzijn van hun kind, en professionals moeten hen ondersteunen in het vasthouden van die focus. Daarnaast is een conclusie dat juridische procedures kunnen worden voorkomen en ernstige conflicten mogelijk in de kiem gesmoord als er vroegtijdig wordt signaleerd dat een scheiding niet vlekkeloos verloopt. In dit vroeg signaleren is een rol weggelegd voor

⁵ 6 november 2012, 2012/166 en KOM/5A/2012.
⁶ 31 maart 2014, KOM003/2014.

professionals om de ouders heen. Ook zouden ouders scheidingseducatie moeten krijgen of andere voorlichting, zodat zij zich beter bewust blijven van de gevolgen van de scheiding en hun handelen voor de kinderen.

De Kinderombudsman beveelt dan ook aan dat professionals die met kinderen werken, voldoende kennis moeten hebben over vechtscheidingen om te signaleren wanneer kinderen in de knel komen. Indien er escalatie dreigt, moet ingegrepen worden en moeten kinderen zo snel mogelijk passende zorg krijgen.

Consequenties voor kinderen

In het onderzoek 'Vechtende ouders, het kind in de knel' is ook ingegaan op het profiel van kinderen in een vechtscheiding en de mogelijke consequenties daarvan voor een kind.⁷ De schadelijke gevolgen van een scheiding zijn voor kinderen vaak beperkt wanneer er rust ontstaat na een periode van conflicten, of wanneer ouders in relatieve harmonie uit elkaar gaan. Vooral kinderen die langdurige en frequente conflicten tussen ouders hebben meegemaakt hebben echter een verhoogd risico op problemen.⁸ Deskundigen zijn het er over het algemeen over eens dat het betrekken van kinderen in een vechtscheiding als een vorm van kindermishandeling moet worden gezien. Geestelijk geweld en emotionele verwaarlozing kunnen immers net zo schadelijk voor kinderen zijn als lichamelijk geweld. De aanpak van kindermishandeling heeft de aandacht bij de overheid en de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik ondersteunt en begeleidt de overheid bij die aanpak. Deze Taskforce heeft onlangs kritiek geuit op de samenwerking van en het (niet) delen van informatie door instanties. Bij brief van 4 februari 2015⁹ heeft de Taskforce de Tweede Kamer Commissie Volksgezondheid, Welzijn en Sport laten weten dat het onvolledig delen van informatie bij (vermoedens) van kindermishandeling een groot struikelblok is bij het inzetten van de juiste interventie en soms letterlijk ten koste gaat van de veiligheid van het kind.

1.4 Aanpak onderzoek

Het onderzoek heeft bestaan uit verschillende onderdelen. Enerzijds is met diverse betrokkenen gesproken. Anderzijds is literatuur en ander onderzoek geanalyseerd.

Gesprekken

Er hebben interviews plaatsgevonden met ouders en een kind die zelf te maken hebben gehad met de politie bij problemen rond de omgangsregeling. Er is met meerdere ouders gesproken en één kind. De inzet was om meer kinderen te spreken, maar ondanks oproepen via Villa Pinedo, de internetsite van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman, en oproepen via facebook, hebben zich niet meer kinderen gemeld die hun verhaal wilden vertellen. Naast de verhalen van de geïnterviewde ouders, beschikt de ombudsman ook over verhalen van andere burgers die hun klachten voorlegden.

⁷ Vechtende ouders, het kind in de knel, p. 16.

⁸ Fischer, T., en De Graaf, P.M., Ouderlijke echtscheiding en de levensloop van kinderen, 2001.

⁹ De brief is terug te vinden op de website van de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik: www.taskforcekinderenveilig.nl

Bij vier politie-eenheden van de Nationale politie hebben groepsgesprekken plaatsgevonden met mensen uit de basispolitiezorg, wijkagenten, jeugdagenten en centralisten. Daarnaast zijn ook enkele gesprekken gevoerd met coördinatoren en beleidsmedewerkers van de eenheden en met een coördinator van de politieacademie.

Ook is met twee officieren van justitie gesproken over de rol van de politie en het OM bij problemen tussen ouders rond de omgangsregeling. Zij hebben een toelichting gegeven op de taak en invulling daarvan door het OM als er - in het kader van problemen met een omgangsregeling - aangifte wordt gedaan van onttrekking aan het ouderlijk gezag of ontvoering. Verder is met medewerkers jeugdzorg gesproken over de samenwerking met de politie bij problemen met de omgangsregeling. Voorts hebben leden van de rechterlijke macht hun visie en ervaringen kunnen delen: in de vorm van een diepte interview en een focusgroepsgesprek. Daarnaast heeft een gesprek plaatsgevonden met de advocatuur (vFAS).

Literatuur, jurisprudentie en ander onderzoek

Voor het onderzoek zijn literatuur, wet- en regelgeving, protocollen, richtlijnen en ander onderzoek geanalyseerd. Ook zijn uitspraken van de Hoge Raad der Nederlanden en eerdere uitspraken van de Nationale ombudsman op dit gebied bestudeerd.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2, 3 en 4 worden de bevindingen uiteengezet. Deze hoofdstukken schetsen in vogelvlucht de gesprekken tijdens het onderzoek. Het gaat om de ervaringen van ouders, politie, OM, jeugdzorg, rechters en advocaten. Tijdens de vaak openhartige gesprekken met de diverse betrokkenen kwam aan het licht dat zij soms verschillend tegen zaken aankijken en dat ieder zijn eigen dilemma's kent. Dat leidde tot interessante discussies en veel informatie. De ombudsman benadrukt dat deze hoofdstukken een weergave is van de opvattingen, ervaringen en beleving van de betrokkenen. Het gaat niet om een weergave van feiten. Zoveel mogelijk is gebruik gemaakt van citaten van aanwezigen om de opvattingen en ervaringen te illustreren. In hoofdstuk 2 wordt stilgestaan bij de verschillende belangen en perspectieven van de betrokkenen bij deze problematiek. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens verslag gedaan van de verschillende visies die er leven op (de invulling van) de politietoek bij omgangsproblemen. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op praktische uitvoering van het politiewerk en de afwegingen en dilemma's die daarbij spelen. De conclusies en aanbevelingen van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman zijn weergegeven in hoofdstuk 5.

2. Verschillende belangen en perspectieven

2.1 Inleiding

Uit alle gesprekken met de politie komt duidelijk naar voren dat de situaties waarin ouders een beroep doen op de politie bij omgangsproblemen, voor de politie ingewikkelde, hoog opgelopen situaties zijn. En de gesprekken met ouders bevestigen het beeld dat, op het moment dat zij beroep doen op de politie voor problemen rond de omgangsregeling, het conflict tussen ouders al behoorlijk is geëscaleerd. Wat maakt deze situaties ingewikkeld? In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan wat volgens de betrokkenen deze situaties zo complex maakt. Ook wordt verslag gedaan van de belangen van de betrokkenen die bij problemen in de nakoming van de omgang spelen.

2.2 Belang van het kind

"Ik was vijf jaar toen de politie bij mijn moeder en mij aan de deur kwam. Dat is inmiddels tien jaar geleden. Mijn vader was een straatverbod opgelegd. Hij kwam bij ons aan de deur, later begreep ik om mij te zien. Hij had mij namelijk al lang niet gezien. Mijn moeder had slechte dingen over mijn vader verteld en had mij bang gemaakt. Mijn moeder heeft op het moment dat mijn vader aan de deur stond de politie gebeld. Zij kwamen naar ons huis en hebben mijn vader meegenomen omdat hij het straatverbod had overtreden. Ik weet nog dat ik heel bang was en dat ik me achter de bank verstopt heb. Die angst kan ik me nog goed herinneren en ik heb daar op latere leeftijd nog wel last van gehad". (kind, 14 jaar)

Uit alle gesprekken blijkt dat iedereen vindt dat het belang van het kind voorop moet staan. Een unitchef gaf aan dat het perspectief van de kinderen een doorslaggevende rol speelt voor de politie. En daarmee verwoordde zij wat de meeste politiemedewerkers vinden. En ook de ouders geven aan dat de belangen van de kinderen centraal staan. Maar wat zijn de belangen van de kinderen? Geen traumatische ervaring opdoen, wordt veel genoemd door zowel politiemensen als ouders en andere ondervraagden. En de veiligheid van de kinderen. Maar ook contact met de andere ouder, wordt vaak genoemd. En daarmee is meteen een aantal belangrijke dilemma's geschetst dat in alle gesprekken naar voren komt: aan de ene kant heeft het kind recht op en belang bij contact met beide ouders, maar als één ouder dat frustreert, wat doe je dan zonder de kinderen te traumatiseren om dat contact toch tot stand te laten komen? Hoe ver ga je daarin als politie?

"Blijft staan dat je altijd rekening houdt met de kinderen. Als op dat moment het uit huis halen van de kinderen teveel stress oplevert is het beter daar mee te wachten." (politie)

En wie bepaalt uiteindelijk wat in het belang is van het kind, als iedereen een andere mening heeft over wat die belangen inhouden? In de waan van de dag en de hectiek van een situatie kunnen die belangen soms ook ondergesneeuwd raken, vertelt een politiemedewerker.

De medewerkers van jeugdzorg beschouwen de inzet van de politie bij omgangsproblemen in het algemeen als onwenselijk met het oog op de kinderen.

2.3 Ervaringen van de politie

Verschillende politiemensen benadrukken dat het in dit soort kwesties altijd gaat om het leveren van maatwerk. Ervaren politiemensen vertellen dat ze vaak intuïtief weten hoe ze een zaak aan moeten pakken.

"Intuïtie is een van de belangrijkste hulpmiddelen om een situatie goed in te schatten. Bij een gevaarsituatie is intuïtie de beste raadgever"

Ook geven sommige politiemensen aan dat door de verschrikkelijke incidenten bij omgang in het verleden de politie alert is.

"En wat als er wel iets met de kinderen gebeurt en je dit de volgende dag in de krant leest met alles wat de politie daarbij toegeschoven krijgt?"

Het zijn vaak situaties die op de politiemensen zelf een grote impact hebben. Een jeugdcoördinator vertelt over de situatie waarin hij werd gevraagd om kinderen in de leeftijd van 7-10 jaar op te halen bij hun opa en oma en te brengen naar hun vader.

"De kinderen wilden niet mee, maar jeugdzorg hield vol dat de kinderen mee moesten. Ze moesten in de kladden worden gegrepen. Dat was het meest tragische dieptepunt van mijn carrière"

Volgens sommige politiemensen zou het uitgangspunt bij omgangsproblematiek moeten zijn dat de politie zich terughoudend opstelt en zo nodig doorverwijst naar de hulpverlening, omdat dit niet het werk van de politie is. Tegelijkertijd signaleren sommige politiemensen in de praktijk dat wijkagenten soms te betrokken raken en daardoor teveel verantwoordelijkheid op zich nemen hetgeen weer kan leiden tot het maken van een verkeerde beslissing en vervolgens tot klachten.

"Je doet het nooit goed".

Bijna alle deelnemers aan de politiegesprekken zeggen dat de politie moet uitkijken om niet voor het karretje van de ouders te worden gespannen.

"Veel te veel gaat de politie nog mee met de ouder die niet wil meewerken. Die kan maar blijven doorgaan, zonder dat iemand ingrijpt".

Zo belt één van de ouders vaak met informatie die ze in een melding vastgelegd willen hebben. Een politiemedewerker vertelt:

"Je wordt overstelpt met al die akkefietjes, zoals een kind dat een halfuur te laat overgedragen werd. Het heeft allemaal maar één doel, namelijk dat die dingetjes in het systeem worden vastgelegd. Het kan op die manier worden gebruikt voor dossiervorming"

Waar alle politiemensen het over eens zijn, is dat er opgetreden dient te worden als de veiligheid van de kinderen in het geding is. Een politiemedewerker vertelt dat de leeftijd van de kinderen daar ook een rol bij speelt: hoe jonger de kinderen zijn, hoe minder goed ze voor zichzelf kunnen opkomen en belangrijker de inbreng van de politie wordt.

Uit een gesprek met jeugdzorgmedewerkers komt naar voren dat de inzet van politie in kwesties waar de veiligheid van een kind in het geding is, als vanzelfsprekend wordt gezien.

2.4 Belangen van de ouder(s)

Uit de gesprekken met politie, ouders en andere betrokkenen blijkt dat ouders een beroep doen op de politie omdat zij willen dat de omgangsregeling wordt nageleefd, dat zij (en hun kinderen) beschermd worden. Ouders hopen dat de politie uitkomst biedt en aan hun kant zal gaan staan. Als dit niet het geval blijkt te zijn, leidt dit tot grote teleurstelling. Zo vertelde een vader over de situatie waarin zijn ex-partner volkomen onverwachts met zijn kind van drie jaar oud was vertrokken. Haar advocaat liet hem weten dat hij zijn kind niet zou mogen zien totdat er afspraken gemaakt waren.

"Ik ben toen naar de politie gegaan om aangifte te doen. De politie zei dat het een civiele aangelegenheid was en dat zij niets voor mij konden doen. Zij verwezen mij naar mijn advocaat. Ik was hierdoor erg teleurgesteld" (ouder)

Ouders ervaren dat de politie zeer wisselend reageert wanneer zij de politie in dit soort zaken benaderen. Sommige mensen van de politie zijn niet op de hoogte van eerdere meldingen of aangiften en reageren dus puur op het incident wat zich voordoet. Hoewel uit de gesprekken met ouders niet naar voren kwam dat de politie zich snel achter één van de ouders schaaft, hebben ouders die niet de verzorging over hun kind hebben, vaak het gevoel in de steek te worden gelaten door de terughoudende rol van de politie. Soms leidt dit ertoe dat ouders geen contact meer opnemen met de politie, het er bij laten zitten en daarna jarenlang geen contact met hun kinderen hebben, ook al is er een duidelijke omgangsregeling afgesproken.

Alle ouders die wij spraken realiseerden zich dat het traumatisch is voor kinderen als zij door de politie zouden worden weggehaald. Zij verwachten over het algemeen ook niet dat de politie op die manier te werk gaat. Wel verwachten zij dat de politie druk uitoefent op de ex-partner of de ex-partner overtuigt om de kinderen terug te brengen. De politie straalt gezag uit en dat kan, volgens hen, net de doorslag geven.

De advocaten ervaren dat ouders hoge verwachtingen hebben van de politie. Een ouder heeft een probleem en de politie heeft gezag, dus die kan het probleem oplossen, wordt

vaak gedacht. Deze verwachting is volgens de advocaten onterecht: de politie kan het probleem niet oplossen en de ouder maakt de situatie alleen maar erger, want uiteindelijk moeten de ouders er toch samen uitkomen en die verhouding raakt alleen maar meer verstoord als de politie eenmaal is ingeschakeld. Ze zijn het erover eens dat het enige wat de politie kan doen is ter plekke proberen de situatie te sussen, te bemiddelen om rust te creëren en te verwijzen naar een hulpverlener of een advocaat.

2.5 Belang van het kind of belang van de ouder?

Twee ouders kunnen uiteindelijk twee volstrekt tegenovergestelde belangen hebben en daar allebei dezelfde politie-eenheid voor inschakelen in de volle overtuiging daarmee in het belang van hun kind te handelen. Dit leidt tot de vraag om wiens belang het nu gaat en wat nu daadwerkelijk in het belang van het kind is. Politiemensen vinden dat de ouders de belangen van hun kind(eren) vaak ver uit het oog verliezen en de politie voor hun eigen karretje willen spannen, zoals eerder werd beschreven. Terwijl veel politiemensen vinden dat voor ouders duidelijk zou moeten worden dat zij zelf verantwoordelijkheid dragen voor een oplossing (en niet de politie).

"In de meeste gevallen gaat het niet om het belang van het kind. De ouders proberen alleen elkaar dwars te zitten. Het geeft de politie een naar gevoel om dingen te moeten doen die niet in het belang van het kind zijn". (politie)

Sommige ouders herkennen dat wel. Een vader geeft aan dat de kinderen altijd de dupe zijn en dat het de verantwoordelijkheid van de ouders is om de omgang te regelen. Tegelijk voegt hij er aan toe dat de situatie zijns inziens nu scheef is: de ouder waar de kinderen verblijven heeft de meeste privileges en de andere partij, waar de kinderen niet wonen, is altijd in het nadeel. Dat is volgens hem vaak de vader en daar wordt door de instanties onvoldoende rekening mee gehouden.

Een ouder aan het woord:

“Het was maar net wie ik trof als ik de politie inschakelde”

Jessica*: “Sam was drie toen we in 2010 uit elkaar gingen. Het ging niet langer, haar vader is drugsverslaafd en heeft gedragsproblemen. Gelukkig kreeg ik snel een ander huis in het dorp. Hij wilde Sam iedere dag zien, maar dat wilde ik niet, waarna hij begon met dreigen en stalken. Na een mislukte poging tot mediation bepaalde de rechter dat ze om de zaterdag een paar uur bij hem mocht zijn. Toen de problemen niet stopten, heb ik Ondertoezichtstelling (OTS) aangevraagd. Het onderzoek van de Raad voor de Kinderbescherming verliep traag, en de omgang werd eerst uitgebreid van vrijdag- tot zondagavond, elke dinsdag, ook 's nachts en de helft van de vakanties. Maar toen Sam bij haar vader was weggelopen, gaf Bureau Jeugdzorg een schriftelijke aanwijzing: alleen nog overdag op zaterdag en zondag. Nadat Sam was gekomen met het verhaal dat hij een pistool had, mocht hij haar alleen nog onder begeleiding zien op vrijdagmiddag.

Toen hij Sam voor die tijd een keer niet op tijd terugbracht, belde ik de politie, die meteen in actie kwam. En de keer dat ze weggelopen was, reageerden ze ook zorgvuldig. Daarnaast speelden ze een bemiddelende rol toen de overdracht steeds heel naar verliep, op die manier is geregeld dat dat via mijn vader verliep.

Maar de acht keer dat ik aangifte deed van bedreiging en stalking, stelde de politie zich heel wisselend op. De ene keer dachten ze mee, dan zeiden ze dat ik het moest blijven melden, zodat er een dossier werd opgebouwd, maar een volgende keer waren ze terughoudend en wilden ze zich niet met onze relatieproblemen bemoeien. Het was maar net wie ik trof.

Wat ik steeds mis, is terugkoppeling en duidelijkheid; wat de politie wel of niet voor je kan doen en waarom. Naar mijn idee mankeert er het een en ander aan hun deskundigheid op het gebied van jeugdbescherming, familierecht en psychologische kennis van kinderen. Ze hadden zich in het eerste stadium meteen harder op moeten stellen tegenover mijn ex. Voor mijn gevoel gebeurde dat niet omdat we in een dorp wonen waar een ons-kent-ons-sfeer heerst en problemen met de mantel der liefde worden bedekt, misschien worden dit soort kwesties in een grote stad sneller opgepakt.”

* *Gefingeerde naam*

3. Visies op invulling politietaak

3.1 Inleiding

Uit de gesprekken met de politie, maar ook met rechters, advocaten, jeugdzorg, OM en ouders bleek ook dat er verschillend wordt gedacht over de vraag of en zo ja, wanneer er welke taak voor de politie is weggelegd bij problemen in de nakoming van de omgangsregelingen. Deze verschillende visies geven verschillende antwoorden op vragen als: in welke situaties moet de politie optreden en op welke wijze? De politie heeft verschillende taken: hulpverlening, strafrechtelijk optreden, of optreden als de rechter in de beslissing de ‘sterke arm’ heeft opgenomen om de omgang af te dwingen. Op welke manier geeft de politie invulling aan deze taken en welke afwegingen spelen daarbij? In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de gesprekken over deze vragen en wordt geprobeerd zoveel mogelijk recht te doen aan de variëteit van de uitspraken.

3.2 De hulpverleningstaak

Welke rol heeft de politie als zij haar hulpverlenende taak (artikel 3 Politiewet) uitoefent bij omgangsproblemen? Uit de gesprekken met de politie blijkt dat men hier verschillend over denkt: heeft de politie een bemiddelende rol of juist niet en wat is de grens tussen de hulpverleningstaak uit de Politiewet en maatschappelijke hulpverlening? Al met al is het volgens de politiemensen niet eenvoudig om te bepalen hoe je als politie moet optreden.

Uit de gesprekken blijkt dat wijkagenten vaak worden betrokken bij zo'n conflict en dan vaak een bemiddelende, sussende rol hebben. Andere politiemensen vinden dat in dit soort conflicten er geen bemiddelende rol voor de politie is.

"Staatssecretaris Teeven zegt duidelijk dat de politie zich zo min mogelijk moet bemoeien met dit soort zaken. Dit staat echter haaks op wat het OM soms zegt. Het is dus complex. De politie heeft daarvan het meeste last". (politie)

In de gesprekken met de politie werd meerdere malen benadrukt dat de politie geen taken moet overnemen die meer op het terrein van bijvoorbeeld maatschappelijk werk liggen. Een ander geluid is ook binnen de politie te horen. Een van de gespreksdeelnemers houdt tijdens gesprekken die hij voert met een ouder, de ouders de vraag voor of ze geschikt zijn als vader of moeder. Is het dan aan de politie om de ouders hierop te wijzen?

"Ik ga met de ouders in gesprek. Gebruik ook mijn eigen ervaringen. Op die manier kan ik misschien voorkomen dat er strafbare feiten worden gepleegd. Mijn aanpak werkt preventief". (politie)

Een andere politiemedewerker vertelt dat twee meisjes de gelegenheid hebben gekregen om op het politiebureau te wennen aan hun vader, waarbij de politie mag proberen of de meisjes met hun vader mee willen. Anderen vinden dat dit een vorm van hulpverlening die niet meer bij de politie hoort.

Ouders

Ouders die zich tot de politie wenden hebben behoefte aan informatie over de rol van de politie in dit soort kwesties. Het is wel duidelijk dat de politie hoort in te grijpen als hun kind in gevaar is en dat de politie dus de taak heeft om in te schatten of hun veiligheid in het geding is. Maar in hoeverre de politie ook nakoming van een omgangsregeling kan bewerkstelligen, blijft voor ouders onduidelijk. Ook het escalerende effect van optreden van de politie en de mogelijke schadelijke gevolgen daarvan voor het kind blijven volgens ouders vaak onbesproken. De politie volstaat vaak met een doorverwijzing naar de advocaat, de rechter of jeugdzorg. Ouders vinden dat lastig.

"De politie rolt het balletje vaak weer door. Ze houden zelf de deur dicht en wijzen naar andere organisaties: je moet bij jeugdzorg zijn, ga maar naar je advocaat. Het is een cirkeltje: die wijst naar die, de volgende verwijst je weer door. Je gaat er echt aan kapot". (ouder)

Positief waren ouders als de politie druk uitoefende op hun ex-partner om de omgangsregeling na te komen. Ouders hebben soms de ervaring dat een telefoontje of een gesprek met de andere ouder net het verschil kan uitmaken.

"Ik heb één keer de politie gebeld toen mijn dochter niet werd teruggebracht door mijn ex-partner. De politie heeft contact met hem opgenomen en toen heeft hij het kind alsnog binnen de gestelde termijn van twee uur bij mij teruggebracht".(ouder)

Ketenpartners

De kinderrechters zijn van mening dat er bij omgangsproblemen nauwelijks een rol voor de politie is weggelegd. Als er al een rol voor de politie is, dan is die naar de mening van de kinderrechters een bemiddelende.

Het OM brengt naar voren dat het in zijn algemeenheid moeilijk aan te geven is waar de taak van de politie ophoudt bij omgangsproblematiek, omdat dit zo afhangt van de individuele casus. Volgens hen is het belangrijk dat de politie een heldere zorgmelding doet en ook volgt bij jeugdzorg wat daar vervolgens mee is gebeurd. Na de zorgmelding ligt de verantwoordelijkheid wel bij jeugdzorg.

3.3 Rechterlijke beslissing tot mogelijke inzet van 'de sterke arm'

Wat als in een rechterlijke beslissing staat dat voor de uitvoering van beslissing eventueel 'de sterke arm' mag worden ingezet? Deze situatie doet zich niet heel vaak voor, maar toch zijn er verschillende politiemensen die hiermee in de praktijk zijn geconfronteerd.

Er wordt onder de politiemedewerkers verschillend gedacht over de ruimte die de politie heeft om al dan niet uitvoering te geven aan een dergelijke rechterlijke beslissing. Een agent vertelde dat een ouder hem op een gegeven moment op advies van zijn advocaat belde met in de hand een beslissing met de sterke arm. Hij verzocht de politie in te grijpen. In dit geval is besloten niet in te grijpen. De politiemedewerker legt uit dat hij op

dat moment geen gevaar zag voor de veiligheid van de kinderen in het gezin waar de kinderen op dat moment verbleven en dat hij daarom de kinderen niet 's avonds heeft opgehaald: dat zou voor de kinderen een traumatische ervaring zijn geweest. Andere politiemensen zijn van mening dat de politie, door geen gevolg te geven aan een rechterlijke beslissing, voorbijgaat aan de inspanningsverplichting die ze als handhavers hebben. Sommige mensen van de politie verbinden daaraan de conclusie dat als er een beslissing is waarin de sterke arm is opgenomen de politie verplicht is op te treden. Politieambtenaren moeten immers rechtelijke uitspraken helpen uitvoeren.

"Als een kinderrechter vonnis wijst, met alle zorgvuldigheid die je daarbij mag verwachten mag de politie het recht laten gelden. Zelfs als het niet in het belang van het kind is, maar misschien omdat vader of moeder lang hebben gestreden voor zijn of haar rechten". (politie)

Voor de meeste politiemensen geldt dat ze niet fysiek gaan trekken aan kinderen, tenzij de veiligheid in het geding is. Als er een melding bij de 112 centrale binnenkomt waarbij de politie wordt gevraagd in het kader van de 'sterke arm' actie te ondernemen tot uitvoering van de omgangsregeling, wordt in de eerste plaats nagegaan of de veiligheid in het geding is. De eerste prioriteit van de politiemensen in de Noodhulp is om er zorg voor te dragen dat betrokkenen veilig zijn. Vervolgens wordt de zaak voorgelegd aan de districtchef die contact opneemt met de officier van justitie. Volgens de politie geldt ook voor het OM het uitgangspunt dat er niet aan kinderen getrokken wordt.

Ouders

Ouders denken verschillend over wat het betekent om de sterke arm te kunnen invoeren. Een vader vertelde dat de politie de uitspraak heeft bekeken en aan hem vroeg wat hij van de politie verwachtte en of hij wilde dat ze het kind gingen weghalen. De vader gaf aan dat hij dat inderdaad had gewild, maar de politie zei dat ze dat niet mocht doen in het belang van het kind. Een andere ouder vertelde dat er op een gegeven moment een beslissing was waarin stond dat de omgang met de sterke arm kon worden afgedwongen. Als de ex-partner de kinderen niet bracht, mocht volgens de rechter de politie ingeschakeld worden. Toen de ouder die opbelde, deed de politie helemaal niets en zei dat ze niet aan de kinderen zou trekken. De ouder gaf echter aan dat dat ook helemaal niet de bedoeling was, omdat dat traumatisch is voor de kinderen. Een ander opperde om de andere ouder door de politie te laten uitnodigen voor een gesprek op het politiebureau. De ouder benoemt als voordeel dat het gesprek en de bemoeienis van de politie dan niet in bijzijn van de kinderen plaatsvindt. De politie kan vervolgens aan de ouder uitleggen dat wat er gebeurt (de omgang met de andere ouder trainen of verhinderen) niet mag en de ouder wijzen op de consequenties.

Ketenpartners

De gesproken advocaten geven aan dat het nooit in het belang van kinderen is om ze met de sterke arm uit huis te halen. Daarom wordt volgens hen ook zelden om dat dwangmiddel gevraagd. En als het gebeurt, dan vooral als stok achter de deur en in principe niet om echt te gebruiken.

"Door de politie in te schakelen diskwalificeer je per definitie een ouder". (advocaat)

Rechters beamen dat er weinig om het dwangmiddel van de sterke arm wordt gevraagd en als dat gebeurt, dan wordt om uitleg gevraagd, omdat rechters het dwangmiddel volstrekt niet in het belang van het kind achten. Het dwangmiddel 'met de sterke arm' wordt volgens de rechters in ieder geval zelden opgelegd, zeker niet in bodemprocedures, eerder in een kort geding. Hoewel een dergelijke zinsnede intimiderend kan werken en als pressiemiddel kan dienen, bestaat bij de kinderrechters de overtuiging dat dit niet goed is voor de kinderen.

"In dit soort gevallen vraag ik of de betreffende ouder het echt wenselijk vindt dat de politie het kind komt weghalen. Ik vraag dan: 'Het kind rent naar boven, hoe ziet u het dan verder voor u?' Dat zou de politie ook moeten vragen als ze verzocht worden het kind op te halen. Je moet je steeds op het belang van het kind richten. Wat betekent het voor het kind als de politie het komt halen? Verbeterd daarmee de verhouding tussen de ouder en het kind? Komt het kind dan op een positieve manier bij de ouder? Vindt het kind het dan fijn om die ouder weer te zien? In verreweg de meeste gevallen is dat niet zo. Als je dat met iemand allemaal doorneemt, zullen de meesten afzien van hun verzoek om de omgangsregeling met de sterke arm af te dwingen. Je moet je steeds afvragen hoe het kind zich voelt" (rechter)

De rechter kan zoiets alleen opnemen als het ingrijpen van de politie minder erg is voor de kinderen dan blijven bij de ouder waar de kinderen op dat moment niet horen te zijn. Dit zal doorgaans bij het niet naleven van omgangsregelingen niet het geval zijn. De rechter zoekt dan naar een andere manier om de ouder te dwingen, zoals een dwangsom.

Indien er wel in een beslissing is bepaald dat de omgangsregeling kan worden afgedwongen met de sterke arm, dan vindt een van de kinderrechters dat de politie bij de tenuitvoerlegging van de beslissing een eigen verantwoordelijkheid heeft en zelf een afweging moet maken over de manier waarop de politie de beslissing ten uitvoer brengt. Een andere rechter geeft aan dat er ook onderscheid gemaakt kan worden tussen de plicht van de politie om op te treden en de manier waarop zij dat doet: de rechter geeft aan dat het belang van de kinderen altijd voorop moet staan in de manier waarop de uitspraak ten uitvoer wordt gelegd.

Het OM merkt op dat met het opnemen van de sterke arm in een rechterlijke beslissing zeer terughoudend moet worden omgegaan, aangezien dit voor kinderen zeer traumatisch kan zijn. In die enkele ernstige situatie waarin dit misschien wel nodig is, zou jeugdzorg hier ook bij betrokken kunnen worden en zo nodig zou een ondertoezichtstelling of een uithuisplaatsing opgelegd moeten worden. Ook moet de rechter goed motiveren waarom de sterke arm in dat geval opgenomen wordt en ook uitleggen aan de ouders wat er kan gebeuren als een omgangsregeling niet wordt nagekomen.

3.4 Aangiften: de strafrechtelijke keten

Tot slot kan de politie betrokken raken doordat de ene ouder aangifte wil doen tegen de andere ouder of met een kind aangifte wil doen tegen de andere ouder. Het kan gaan om onttrekking aan het ouderlijk gezag, maar ook om mishandeling van ex-partner of kinderen, seksueel misbruik, stalking et cetera.

Volgens de politie is het soms duidelijk dat iemand aangifte doet om de ex-partner een hak te zetten. De eerste stap van de politie is om in gesprek te gaan met de ouder die aangifte wil doen. Een politiemedewerker benadrukte dat een goede uitleg van het doel en nut van een aangifte belangrijk is. Het doel van een aangifte is een strafrechtelijke vervolging en niet het afdwingen van een omgangsregeling. Daarnaast is het volgens de politiemedewerkers belangrijk om de gevolgen van het doen van een aangifte goed uit te leggen. Bijvoorbeeld dat een zorgmelding wordt gemaakt en dat beschikbare informatie wordt doorgegeven aan hulpverlenende instanties.

Politiemensen vertellen dat na zo'n gesprek vaak de ouder toch afziet van het doen van aangifte; in die gevallen was duidelijk gemaakt dat iemand daarmee niet zijn zin krijgt. Deze gesprekken worden vaak gevoerd door de wijkagent. Jonge onervaren collega's zullen eerder geneigd zijn direct de aangifte op te nemen zonder door te vragen, aldus verschillende politiemedewerkers.

Politiemedewerkers proberen altijd zo goed mogelijk uit te zoeken of een aangifte wel of niet klopt, met het oog op de veiligheid van een kind. Dat is vaak ingewikkeld, blijkt uit de gesprekken met de politie. Aangiften van seksueel misbruik zijn daarbij nog het lastigst.

"Als een ouder aangifte wil doen van seksueel misbruik voel je soms al bij de intake dat het verhaal niet klopt. Je merkt dan dat ouders hier door mee willen gaan en er zelf op een gegeven moment in gaan geloven. Het gaat dan niet om het kind maar het gaat erom dat ze hun ex-partner kapot willen maken. Hier kan je de ouder wijzen op de consequenties". (politie)

Politiemensen vertellen dat zij meemaken dat een ouder door hun advocaat wordt geadviseerd om aangifte te doen om zo een dossier op te bouwen.

Opnemen aangifte en vervolg

In sommige eenheden wordt bij een aangifte van onttrekking ouderlijk gezag op grond van artikel 279 Strafrecht (Sr) de ex-partner uitgenodigd om een verklaring af te leggen. De zaak gaat vervolgens naar het OM die beslist of het een zaak wordt of niet.

Een van de politiemedewerkers zegt geen aangiften onttrekking ouderlijk gezag op te nemen omdat het OM er toch niets mee doet. Door andere politieambtenaren werd aangegeven dat je als politie geen keuze hebt als er sprake is van strafbare feiten en verplicht bent om een aangifte op te nemen. Vanuit de politie bestaat in elk geval behoefte aan duidelijkheid van het OM over de vraag welke zaken al dan niet vervolgd worden. Die beleidsregels zouden ook naar de advocatuur gecommuniceerd moeten worden, aldus een jeugdcoördinator van de politie.

De politiemedewerkers geven aan dat ook de aangever vaak verwacht dat de aangifte snel wordt opgepakt, maar in de praktijk werkt dat niet zo. Belangrijk is dan ook dat de politie de verwachtingen van de aangever goed managet.

Ouders

Uit de reacties van de ouders blijkt dat zij van de politie verwachten dat aan een aangifte onttrekking ouderlijk gezag consequenties worden verbonden. Het komt volgens ouders met regelmaat voor dat de politie, na aandringen van een ouder, een aangifte onttrekking ouderlijk gezag opneemt en dat vervolgens de aangifte door het OM wordt geseponneerd, omdat het een civiele kwestie betreft.

"Pas na lang aandringen bij de politie was de politie bereid om de aangifte op te nemen".

Ketenpartners

In de gesprekken met de rechters werd duidelijk dat zij aangiften tegenkomen in het dossier dat zij voorgelegd krijgen. Zij zien dat ouders gelijk aangifte doen en daarmee alles op scherp zetten. Daar is een kind niet mee geholpen.

De geïnterviewde advocaten geven aan dat vanuit vFAS niet wordt bevorderd dat het civiele probleem strafrechtelijk wordt opgelost. Zij zijn er dan ook geen voorstander van dat een ouder in een dergelijke situatie aangifte doet wegens onttrekking aan het ouderlijk gezag. Als ouders moet je immers verder met elkaar in het belang van de kinderen. Veel ouders weten niet dat een aangifte niet meer kan worden ingetrokken. Bovendien is het strafrechtelijk effect van een aangifte vaak nihil omdat deze veelal door aangiften de officier van justitie wordt geseponneerd. Wel heeft de strafrechtelijke weg kwaad bloed gezet bij de andere ouder en mogelijk ook bij de kinderen, aldus de advocaten.

Volgens de advocaten heeft de politie de plicht om een aangifte op te nemen, maar het zou goed zijn als de politiemedewerker uitvraagt wat de ouder met de aangifte zou willen bereiken en uitleg geeft wat het effect van een dergelijke aangifte in de regel is, waaronder ook het doen van een zorgmelding bij jeugdzorg. Van belang is dat elke politiemedewerker er op een eenduidige manier mee omgaat, aldus de advocaten.

De lijn van de officieren van justitie is dat als een ouder aangifte doet van de onttrekking aan het ouderlijk gezag in eerste instantie naar het civiele traject verwezen wordt. Levert dat niets op en gaat het herhaaldelijk mis, dan komt het strafrechtelijke traject in beeld. Als er aanleiding is te veronderstellen dat het kind gevaar loopt dan komt het OM uiteraard wel direct in actie, aldus de officieren. Als het gaat om het veelvuldig doen van aangiften, is het uitgangspunt van het OM dat die wel moeten worden opgenomen, tenzij er duidelijk geen sprake is van een strafbaar feit. Er bestaat geen landelijke richtlijn binnen het OM over hoe om te gaan met omgangszaken.

Het OM geeft aan dat bij het doen van aangiften over en weer, het belangrijk is dat de politie een zorgmelding doet bij Veilig Thuis omdat signalering belangrijk is. De officieren zijn er geen voorstander van om de ouders uitdrukkelijk te wijzen op de mogelijke consequenties van het doen van een aangifte, zoals een zorgmelding. Dit zou er namelijk

toe kunnen leiden dat mensen dan geen aangifte meer durven te doen hetgeen niet wenselijk is.

Ook volgens de officieren is het voor de politie van belang om bij een aangifte het gesprek aan te gaan met beide ouders: een informeel gesprek waarbij wordt besproken of de ouders er niet op een andere manier uit kunnen komen.

Aangegeven wordt dat het voor het OM van belang is om binnen de politie goed contact te hebben met een deskundige en ervaren politiemedewerker zoals een jeugdcoördinator of wijkagent. Deze mensen zijn kundig en doordat men elkaar goed kent is goed en snel overleg mogelijk hetgeen de kracht is van een goede samenwerking. Het is dan ook een grote zorg voor het OM dat de jeugdcoördinatoren binnen de politie gaan verdwijnen. Volgens het OM moeten het OM en de jeugdcoördinator in een zo vroeg mogelijk stadium contact hebben over een zaak.

4. Praktische (on)mogelijkheden politieoptreden

4.1 Inleiding

In het voorgaande hoofdstuk is gebleken dat er heel verschillende verwachtingen, wensen en visies bestaan bij de verschillende betrokkenen over de vraag of er een politietaak is bij problemen in de omgang, en zo ja welke taak dat is. Echter, in de praktijk wordt regelmatig een beroep gedaan op de politie bij problemen in de omgang. Op welke manier wordt er bij dergelijke problemen door de politie opgetreden? Dit hoofdstuk gaat in op factoren die een rol gaan spelen bij dit daadwerkelijke optreden van de politie en de praktische (on)mogelijkheden die daarbij bestaan of ontstaan.

4.2 Wijkagent of noodhulp: hoe een zaak binnenkomt

De betrokkenheid van de politie begint niet altijd op dezelfde manier, bleek tijdens de gesprekken met de politie. Dit hangt grotendeels samen met het tijdstip waarop de melding binnenkomt en de manier waarop de politie-eenheid zijn werkwijze heeft ingericht. In het bijzonder kwam in de gesprekken met de politie het verschil tussen de noodhulp en de wijkagenten naar voren. Problemen bij de omgang ontstaan vaak op vrijdagavond of in het weekend en dan komt de melding bij de noodhulp binnen die over het betreffende gezin vaak over veel minder informatie beschikken dan een wijkagent.

"Het is van vrijdagavond tot zondag 'vechtscheidingsfeest'." (politie)

Op dat moment is het aan de noodhulp om het probleem op te lossen, een inschatting te maken en een beslissing te nemen. Een doorgewinterde onderzoeker vindt dat de uitvoering van artikel 3 van de Politiewet (de taak van de politie: handhaven van de rechtsorde en het verlenen van hulp) ook niet mag worden overgelaten aan een noodhulpagent in de leeftijd van 19-24 jaar. Daarvoor is volgens hem de afweging te gecompliceerd.

Meerdere politiemedewerkers wijzen op de verschillen tussen de aanpak van wijkagenten en de aanpak van de noodhulp. Wijkagenten zijn volgens hen vaak beter op de hoogte van de problematiek in een bepaald gezin in hun eigen wijk. Een wijkagent geeft aan dat hij op de hoogte is van de gezinssituatie en de geschiedenis kent van een gezin. Het netwerk van de wijkagent beschikt doorgaans over waardevolle informatie over het welzijn van de kinderen die bij een vechtscheiding betrokken zijn.

Uit de gesprekken blijkt dat die informatie bij noodhulp veel minder voor handen is. Er is alleen tijd voor een hele korte intake. Vaak krijgt de melding daar het label 'huiselijk geweld'. De politie moet er met spoed heen en heeft dus maar een paar minuten tijd om de relevante informatie op te zoeken. De noodhulp is bij meerdere eenheden regionaal georganiseerd. Daardoor kent de politiemedewerker die naar de melder gaat vaak de mensen niet. Hij handelt kort en bondig en is dan weer weg, aldus de politiemedewerkers.

4.3 Frequent beroep op de politie

Wat ook meespeelt is dat ouders bij omgangsproblemen niet eenmalig beroep doen op de politie, maar juist veelvuldig. Ter illustratie de volgende casus waarin meer dan 60 keer een beroep op de politie werd gedaan:

Het begon met een ruzie op straat in maart 2011. Een collega sprak een huilende vrouw aan die naar haar zeggen was geslagen. Dat bleek door haar echtgenoot te zijn gedaan. Samen met hem heeft ze een kind. Twee dagen voor de bevalling zijn ze getrouwd, dus ze hebben samen het gezag. In september 2011 doet ze voor de eerste keer melding. Er is een mutatie dat ze aangifte wil doen van mishandeling. In december van hetzelfde jaar wordt die aangifte gedaan. In 2012 volgen negen registraties van deze twee echtgenoten. Er zijn veel ruzies, bij het overgeven van het kind wordt opa betrokken. Verder zijn er registraties van mishandeling, huisbezoek door de buurtregisseur, bedreiging, het zich niet aan afspraken houden door de vader (hij moet het kind naar de crèche brengen, maar houdt het thuis). In 2012 is er twaalf keer een mutatie. In oktober 2013 en januari 2014 is het kind uit huis geplaatst vanwege de gevolgen van de vechtscheiding. Meestal komen de meldingen binnen bij de Meldkamer of via 112. In de meeste gevallen reageert de noodhulpeenheid. Vaak krijgt die informatie mee, want het is inmiddels een bekend geval. Toch wordt er bij die twisten steeds weer een nieuw koppel gestuurd, zodat de melders steeds weer hun verhaal kunnen doen. De ervaring leert dat mensen zich steeds sterker voelen, naarmate ze vaker hun verhaal kunnen vertellen vanuit hun eigen perspectief. Ze raken steeds meer overtuigd van hun eigen gelijk. Ze proberen de luisterende partij daarvan te overtuigen.

Ook uit de verhalen van de ouders blijkt dat het niet bij één keer blijft.

"Ik heb achttien keer aangifte gedaan van onttrekken ouderlijk gezag. Ik heb veel contact gehad met de jeugdagent, maar uiteindelijk werd ik verwezen naar jeugdzorg en een advocaat".

4.4 Informatievergaring

Informatie verzamelen

Uit de gesprekken met de politie werd duidelijk dat het voor de politie, die wordt betrokken bij de omgangsproblemen, belangrijk is dat je eerst relevante informatie vergaart. De politiemensen blijken daar allemaal hun eigen manieren voor te hebben ontwikkeld. Sommigen halen informatie bijvoorbeeld bij de school of de bureaus. Andere politiemensen winnen informatie in bij de leerplichtambtenaar, terwijl een ander daar juist weer geen goede ervaringen mee heeft. Een politiemedewerker geeft aan dat zij haar informatie bij de familiekamer van de rechtbank haalt.

"Eerst moet de informatie op orde zijn. Veel collega's zijn niet goed op de hoogte van de juridische achtergronden. Daarom adviseer ik altijd om de Familiekamer te bellen en in heel dringende gevallen te bellen met spoedeisende zorg van jeugdzorg. Dan zie je ook wat er eventueel civiel aan de hand is. Maar niet trekken aan het kind, tenzij de veiligheid in het geding is". (politie)

Informatie afwegen

Na het vergaren van de informatie, is het aan de betreffende politiemedewerker om een afweging te maken. Politie-medewerkers benadrukken het belang om kritisch te blijven:

"Op basis van de verkregen informatie moet je proberen een objectief beeld te krijgen. Anderzijds moet je ook kritisch kijken naar de verkregen informatie. Komt jeugdzorg bijvoorbeeld maar eens in de maand bij iemand langs en is dat bezoek aangekondigd, dan kan je je vraagtekens zetten bij het oordeel van jeugdzorg". (politie)

Een van de wijkagenten geeft aan dat in de praktijk de politie in veel gevallen te snel overgaat tot handelen. Het advies van deze wijkagent is om eerst goed de situatie te bekijken: wie is verantwoordelijk en moet en kan de politie zelfstandig een beslissing nemen? Wat zijn de feiten zoals: is er een rechterlijke uitspraak en wie heeft het gezag? 'Je moet pas handelen als je de feiten kent', aldus deze wijkagent. Toch wordt in de waan van de dag direct tot actie overgegaan:

"Als politie moet je vaak snel beslissen en regelen. Soms worden daarbij de belangen van de kinderen uit het oog verloren". (politie)

4.5 Hoor en wederhoor

Het algemene geluid van de politiemensen is dat het toepassen van hoor en wederhoor heel belangrijk is. In zaken omtrent de omgangsregeling wordt volgens sommige mensen van de politie niet altijd op de juiste manier hoor en wederhoor toegepast. Vanwege de tijdsdruk wordt vaak nagelaten de andere ouder te horen, terwijl de informatie van beide kanten juist nodig is om de juiste vervolgstap te zetten. Andere politiemensen gaan er ook van uit dat het hoor en wederhoor al voldoende is gebeurd door de rechter die de beslissing vaststelt (waarin sterke arm is opgenomen).

"De politie moet geen platform voor twistende mensen geven". (politie)

Ouders

Als het de ex-partner is die de politie heeft benaderd vindt de andere ouder het van groot belang dat de politie ook zijn of haar kant van het verhaal hoort.

De medewerkers jeugdzorg geven verder aan dat zij het belangrijk vinden dat de politie niet alleen contact heeft met de 'benadeelde ouder'. Om escalatie en herhaling te voorkomen is het belangrijk om de andere ouder aan te spreken, eventueel in bijzijn van een medewerker van jeugdzorg. Zo voorkom je dat je als politie door ouders tegen elkaar uit wordt gespeeld, aldus de medewerkers jeugdzorg.

4.6 Kennis en vaardigheden

Het omgaan met dit soort situaties vergt kennis over het juridische kader en vaardigheden, blijkt uit de gesprekken. Volgens meerdere politiemedewerkers is er wel kennis maar niet in alle lagen van de politieorganisatie. Binnen de politie-eenheden zijn

blijkens de gesprekken verschillende specialisten die zich bezighouden met het thema vechtscheiding: dat zijn bijvoorbeeld de jeugdcoördinator of de jeugdwijkagent. Diverse geïnterviewde politiemensen geven aan dat specialistische kennis van belang is om een goede inschatting van de situatie te kunnen maken. De grenzen tussen civiel- en strafrecht zijn niet altijd helder.

Volgens een onderwijs coördinator van de Politieacademie wordt de omgangsregeling in verschillende fasen van de politieopleiding besproken. Wat de rol van de politie is bij niet nakoming van de omgangsregeling komt echter niet in elk opleidingsaanbod aan de orde. In de Basis Politie Onderwijs (BPO), niveau 4, die wordt gevolgd door de politiemensen in de noodhulp, wordt globaal stilgestaan bij onderwerpen als de omgangsregeling en gezag. Dilemma's waar de politie mee te maken krijgt, worden volgens de onderwijs coördinator niet besproken. Op niveau 5 van de BPO (meer toegespitst op beleidsmatige-/adviseursrol basisteam) wordt hier wel bij stilgestaan. In het Vakspecialistisch Politie Onderwijs wordt de opleiding 'Handelen in Jeugdproblematiek' aangeboden. Deze opleiding is bedoeld voor onder meer jeugdagenten en jeugdrechercheurs. Volgens de onderwijs coördinator hebben het afgelopen jaar 80 politieambtenaren deze opleiding gedaan, aangezien er budgettaire niet meer ruimte was. Tijdens het landelijke jeugd coördinatoren overleg is erop aangedrongen om bij de korpsleiding meer budget los te krijgen zodat meer politieambtenaren deze opleiding kunnen volgen, zo stelt hij. De kennis die de cursisten opdoen kunnen ze goed overbrengen op de politiemedewerkers in hun eenheid/basisteam.

Qua vaardigheden noemden de politiemensen de manier waarop je met ouders de situatie bespreekt en op welke manier je feitelijk ter plekke optreedt. Een politiemedewerker vertelde dat, als de politie besluit op te treden bij het uitvoeren van een beslissing sterke arm, hij wel probeert zoveel mogelijk rekening te houden met de kinderen. Soms is het mogelijk om te wachten op een moment dat de kinderen er geen last van hebben, of bijvoorbeeld om even te wachten.

Ouders

Vanuit de ouders komt naar voren dat de politie meer deskundigheid zou moeten hebben op het terrein van jeugdbescherming, familierecht en pedagogische kennis.

"De politie wist eerst niet wat ze ermee aan moest, maar uiteindelijk werden het aangiften wegens onttrekking aan ouderlijk gezag. Na de zevende keer werden het geen aangiften meer, maar meldingen. Na acht meldingen gaf ik op en zocht ik geen contact meer met de politie".

Ketenpartners

Ook vanuit de advocatuur werd benadrukt dat gespecialiseerde mensen van de politie dergelijke zaken moeten doen. De mensen van de politie moeten kennis hebben van hoe het gezamenlijk ouderlijk gezag werkt, welke rechten en plichten dat voor ouders meebrengt en hoe zij met deze ouders en kinderen in gesprek moeten gaan. Vanuit de advocatuur werd verder aangegeven dat de politie bijvoorbeeld in burger kan komen, in

plaats van in uniform. Ze pleiten ook voor mediationvaardigheden bij de politie om makkelijker een neutrale positie in te kunnen nemen.

Er wordt door de kinderrechters benadrukt dat onervaren mensen van de politie eerst een cursus van gedragsdeskundigen op de politieacademie moeten hebben gehad voordat zij op dergelijke meldingen afgaan. Het is van belang dat de mensen van de politie de juiste vragen stellen, zoals: Wat verwacht u precies van ons? Hoe wilt u dat wij dat uitvoeren? Wat zou dat voor u betekenen? Zou daardoor de verhouding met uw kinderen verbeteren? Hoe zouden uw kinderen zich voelen?

4.7 Interne afwikkeling politie optreden

Vastleggen van informatie in mutatie

Na afloop van het optreden van de politie, wordt een mutatie (registratie) opgemaakt in het systeem. Uit de gesprekken met de politie bleek dat iedereen zich bewust is van het belang van het zorgvuldig vastleggen van de relevante informatie en dat dit een belangrijk aandachtspunt is.

"Belangrijk is de manier waarop je dit soort dingen op papier zet. In verschillende gevallen schreef hij erbij in grote letters: 'Dit is het verhaal van moeder!' Of 'Van de vader'. Je maakt soms ook een afspraak op locatie (een huis wordt in de gaten gehouden – red). Ook daarbij schrijf je: 'Let op, vechtscheiding aan de hand!'. (wijkagent)

De informatie dient ook voldoende toegankelijk te zijn voor collega's. In sommige gevallen is de verslaglegging niet toereikend, zodat je informatie mist, volgens de politiemedewerkers. Tegelijkertijd is er bij sommige politiemensen wel enige terughoudendheid om informatie over de zorgen van een gezin uitgebreid vast te leggen. Een ouder kan inzage krijgen in de mutaties en dat kan weer leiden tot klachten over de wijze van verslaglegging.

"Het lastige bij muteren is dat je voor collega's wilt formuleren wat er speelt, maar dat ouders inzage hebben. En ze worden niet altijd even fraai afgeschilderd." (politie)

Terugkoppeling informatie binnen de politie

Wat gebeurt er daarna met de informatie? Uit de gesprekken blijkt dat het soms blijft bij het opmaken van een mutatie. Bij sommige eenheden wordt de melding later doorgestuurd naar de betrokken wijkagent en die gaat vaak nog even kijken of de ouders er uit zijn gekomen, maar dat gebeurt niet overal.

Informatie en terugkoppeling aan ouders

Uit de interviews met ouders komt naar voren dat ouders soms een terugkoppeling van de politie missen.

"Belangrijk is dat de politie terugkoppelt wat ze wel en niet voor je kunnen doen en dit ook motiveert. Zo komt er duidelijkheid hierover". (ouder)

4.8 Samenwerking politie, openbaar ministerie en jeugdzorg

Een laatste onderwerp dat door de politiemensen naar voren wordt gebracht, is de samenwerking met ketenpartners. De politiemensen benadrukken dat het van groot belang is dat de netwerkpartners goed samenwerken en elkaar constant op de hoogte houden en informatie uitwisselen. Als dit wordt nagelaten, dan is het gevaar dat ouders gaan shoppen en dat meerdere instanties afzonderlijk van elkaar met hetzelfde gezin bezig zijn, zo zijn meerdere politiemedewerkers van mening. Ook kan relevante informatie gemist worden.

Vanuit de politie

Het inschakelen van de politie kan er toe leiden dat de politie een zorgmelding doet bij het voormalige AMK, nu Veilig Thuis. Een veel gehoorde klacht van politiemensen is dat er nauwelijks terugkoppeling van een zorgmelding aan de politie plaatsvindt. Ook geven politiemensen aan dat de samenwerking met (de gezinsmanager van) jeugdzorg soms problematisch verliep.

"Als wijkagent weet je vaak niet precies wat bijvoorbeeld door jeugdzorg is besloten. Het zou vanzelfsprekend moeten zijn dat iedereen geïnformeerd wordt over wat besloten is". (politie)

Tijdens één van de rondetafelgesprekken met de politie werd opgemerkt dat wijkagenten tegenwoordig steeds meer regisseurs worden waarmee wordt bedoeld dat zij de verantwoordelijke ketenpartners meer aansturen en met hen samenwerken. De wijkagent krijgt dan meer een helicopterview. Een wijkagent vertelde dat het hem goed bevalt om zich niet meer half maatschappelijk werker te voelen maar weer politiemedewerker. Voorwaarde is wel dat er een goede samenwerking moet zijn met jeugdzorg, aldus de wijkagent.

Een vraag die ook bij de politie leeft is: "Hoe transparant kan en mag je zijn naar een convenantpartner?"

"Er wordt vaak op oneigenlijke wijze misbruik gemaakt van de privacywetgeving. Op die manier verschaffen jeugdzorg of jeugdgezondheidszorg geen informatie. Dat is onterecht, want er zijn convenanten afgesloten met die organisaties". (wijkagent)

Ketenpartners

Vanuit jeugdzorg wordt ook het belang ingezien van goede samenwerking met de politie. Hoe de samenwerking wordt ingevuld, verschilt per regio. Medewerkers van jeugdzorg geven bijvoorbeeld aan dat de politie in de praktijk na een politietoetreden in een gezin niet altijd een zorgmelding doet. Ieder politiebureau heeft daar volgens hen een ander beleid in. Medewerkers van jeugdzorg vinden het van belang dat er met de plaatselijke politie afspraken worden gemaakt en dat er voor de politie binnen jeugdzorg een dagelijks aanspreekpunt is. De contacten tussen jeugdzorg en politie zijn in de ene regio intensiever dan in de andere regio.

De medewerkers van jeugdzorg zien wel mogelijkheden om meer samen op te trekken. Nadat de politie bij een incident is betrokken rond de omgangsregeling zou de melder, maar liefst beide ouders, voor een gesprek op het politiebureau kunnen worden uitgenodigd. Daar zou ook een medewerker vanuit jeugdzorg aan het gesprek kunnen deelnemen. Zo'n gesprek is een flinke tijdsinvestering.

De officieren gaven aan dat de samenwerking met jeugdzorg belangrijk is. Soms is het lastig in te schatten of jeugdzorg doorzet in een zaak. Wordt een ondertoezichtstelling of een uithuisplaatsing door jeugdzorg aangekondigd, dan moet dit ook worden doorgezet volgens de officieren. Dit kan volgens hen leiden tot een effectievere aanpak van de problemen rondom omgang.

Decentralisatie

De politie geeft aan dat in de grote steden de lijntjes door de decentralisatie per 1 januari 2015 minder kort zijn geworden: 'Daardoor ken je niet meer alle spelers'. Het wordt daardoor moeilijker elkaar te bereiken. Politiemensen in kleinere gemeenten geven aan dat de lijntjes door de decentralisatie juist korter zijn geworden. Alleen is volgens hen de vraag of iedereen zijn taak aan kan en of er specialisten genoeg zijn.

Uit het gesprek met medewerkers van jeugdzorg blijkt dat er regionaal grote verschillen zijn in het land sinds de decentralisatie van de jeugdzorg. Elke gemeente heeft op haar eigen wijze de taken voor de toegang tot jeugdhulp of jeugdbescherming belegd bij de diverse instanties. Ook heeft de gemeente zelf een rol, bijvoorbeeld in de wijkteams. Het verdient aandacht of politie, jeugdzorg en gemeente elkaar in deze nieuwe structuur in elke regio voldoende kunnen vinden. Verder werd door medewerkers van jeugdzorg benoemd dat de nieuwe Jeugdwet die in werking is getreden per 1 januari 2015 wellicht minder ruimte laat om de informatie die jeugdzorg heeft, te delen met de politie. Dit is alleen mogelijk als de politie betrokken is.

Ook door de officieren van justitie wordt gesignaleerd dat het door de decentralisatie van de jeugdzorg moeilijker is om elkaar te vinden en om te weten wat je van elkaar kan verwachten.

Een ouder aan het woord:

“Ik deed aangifte, maar de politie kon niets voor me doen”

Wouter*: “In mei 2010 vond ik toen ik thuiskwam een briefje waarop stond dat mijn vriendin en ons toen 3-jarige dochtertje vertrokken waren. Van haar advocaat kreeg ik al snel te horen dat ik Zoë niet mocht zien tot er afspraken waren gemaakt. Ik deed aangifte, maar bij de politie zeiden ze dat ze niets voor me konden doen. Ik heb de omgangsregeling afgewacht, pas toen mijn ex die niet nakwam, heb ik zelf een advocaat ingeschakeld en melding gedaan bij het Advies-en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Na een kort geding zou Zoë iedere week drie dagen bij mij zijn. Dat ging op de eerste dag al mis, haar moeder deed niet open. Wèl belde ze de politie. Ik liet ze de beschikking zien, maar ze zeiden dat het niet in het belang van het kind was om haar weg te halen. Erg teleurgesteld ging ik weg.

Mijn ex kwam de omgangsregeling wel na tijdens de Ondertoezichtstelling (OTS) in 2011, maar daarna escaleerde het weer en deed ze ook melding van seksueel misbruik bij het AMK.

Na de bodemprocedure in 2012 zou Zoë de helft van de tijd bij mij wonen, maar toen ik haar wilde halen bij haar grootouders, lieten ook die me voor de deur staan. Weer belde ik de politie, die me dit keer leek te willen helpen. Ze vroegen: ‘Wilt u dat we haar uit huis halen?’ Daarvoor hadden ze eerst toestemming nodig van de hulpofficier van justitie. Die zei dat Zoë met mij mee moest, maar dat werd afgeblazen toen ik vertelde dat er melding van seksueel misbruik was gedaan. Toen mijn ex daarna officieel aangifte deed van misbruik, werd alles lamgelegd en deed niemand meer iets voor me.

De zedenrechercheurs stelden me echter gerust, ze hadden zich ook goed ingelezen en de zaak werd inderdaad geseponeerd.

Tot nu toe heb ik te maken gehad met 23 rechters, die steeds niet echt op de hoogte zijn. Omdat Zoë erg onder de situatie leed, heb ik moeten besluiten afstand van haar te nemen.”

* *Gefingeerde naam*

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

Veel scheidingen verlopen zonder grote conflicten, maar er zijn helaas ook scheidingen waarbij ouders hun strijd voortzetten via de omgang en de relatie met de kinderen. Voor kinderen kan een scheiding ervoor zorgen dat hun gevoel van vertrouwen en veiligheid, en van niet hoeven kiezen tussen twee mensen, onder druk komt te staan.¹⁰ De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman benadrukken dat het welzijn van kinderen ermee gediend is wanneer de ouders, al dan niet met hulp en begeleiding van deskundigen, er alles aan doen om onderlinge conflicten te voorkomen. Daarbij ligt primair de verantwoordelijkheid bij de ouders. Conflicten tussen de ouders kunnen echter zo hoog oplopen, dat door (een van de) ouders een beroep wordt gedaan op de politie bij problemen in de nakoming van de omgang. Ouders wenden zich tot de politie in de hoop dat de politie ze helpt. Dit leidt tot dilemma's voor de politie: de politie moet een afweging maken waarbij niet alleen het appel van één van ouders meespeelt, maar juist ook andere belangen zoals het belang van het kind en de veiligheid (van de direct betrokkenen). Achteraf zijn ouders vaak teleurgesteld of boos over het handelen van de politie of de positie die de politie hierin heeft ingenomen.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman krijgen dan ook regelmatig klachten over het optreden van de politie in deze situaties. De politie registreert niet hoe vaak ouders een beroep doen op de politie, maar de situaties die zich voordoen zijn voor iedereen ingrijpend en zorgen in de praktijk voor veel dilemma's. Bovendien gaat het vaak niet om een eenmalige melding, maar doet een van de ouders door de tijd heen veelvuldig beroep op de politie. Uit alle gesprekken die in het kader van dit onderzoek zijn gevoerd met ouders, politie, Openbaar Ministerie, jeugdzorg, advocatuur en rechters blijkt dat iedereen van mening is dat de belangen van het kind voorop moet staan. Een politiemedewerker gaf aan dat het perspectief van het kind een doorslaggevende rol moet spelen voor de politie. En daarmee verwoordde ze wat de meeste politiemedewerkers vinden. En ook de ouders geven aan dat het belang van de kinderen centraal moet staan. Maar wat is het belang van het kind in deze situaties? Geen traumatische ervaring opdoen, wordt veel genoemd door zowel de politie als ouders en andere professionals uit de keten. En de veiligheid van de kinderen en de andere betrokkenen. Maar ook het contact met de andere ouder wordt vaak genoemd. En daarmee is meteen een aantal belangrijke dilemma's geschetst: aan de ene kant heeft het kind recht op en belang bij contact met beide ouders, maar als een ouder dat frustreert, wat doe je dan zonder de kinderen te traumatiseren om dat contact toch tot stand te laten komen? Hoe ver ga je daarin als politie? En wie bepaalt uiteindelijk wat in het belang is van het kind, als iedereen een andere mening heeft over wat die belangen inhouden? Wat mogen ouders, en vooral de betrokken kinderen, in redelijkheid van de politie verwachten in deze situaties? Deze laatste vraag heeft in dit onderzoek centraal gestaan. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies en aanbevelingen beschreven.

¹⁰ Zie rapport 'Vechtende ouders, het kind in de knel'

5.2 Conclusies en aanbevelingen

5.2.1 Politieoptreden als de veiligheid in het geding is

Uit dit onderzoek is gebleken dat er binnen de politie verschillende meningen bestaan over de vraag of, en zo ja wanneer optreden van de politie aangewezen is. Waar de een van mening is dat de politie ver bij omgangsproblemen vandaan moet blijven, is een ander van mening dat de taak van de politie zo ver gaat om omgang op het politiebureau plaats te laten vinden. De meesten zijn van mening dat de politie in ieder geval moet optreden als de veiligheid in het geding is.

→ Vanuit de behoorlijkheid bezien en in lijn met de kinderrechten, stellen de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman voorop dat politieoptreden bij problemen bij de omgang noodzakelijk is als de veiligheid van de kinderen en/of van andere betrokkenen in het geding is. Bij dit politieoptreden staat het belang van het kind centraal. Als de veiligheid in het geding is, kan het optreden van de politie zelfs inhouden dat kinderen door de politie worden overgebracht naar een veilige plek.

→ Als de veiligheid *niet* in het geding is, dan zien de Nationale ombudsman en Kinderombudsman een beperkte rol voor de politie weggelegd. Het politieoptreden is terughoudend en gericht op de-escalatie. Ook kunnen ouders worden doorverwezen naar andere ketenpartners zoals jeugdzorg. Het optreden van de politie bij omgangsproblemen kan namelijk, zoals vele gesprekspartners tijdens het onderzoek ook aangaven, voor kinderen traumatiserend zijn. Ook werkt politieoptreden verdere escalatie van de problemen tussen ouders in de hand en lost het het uiteindelijke probleem – tussen de ouders – niet op.

5.2.2 Sterke arm

Aparte aandacht vragen de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman voor de situaties waarin één van de ouders beschikt over een beslissing van de rechter waarin het dwangmiddel 'sterke arm' is opgenomen om de omgang af te dwingen. Uit de gesprekken is gebleken dat iedereen van mening is dat de inzet van dit dwangmiddel bij omgangszaken tot het minimum moet worden beperkt. De politie gaat hier in de praktijk op verschillende manieren mee om. Waar de een van mening is dat het de taak van de politie is om een beslissing van de rechter – die een afweging heeft gemaakt – uit te voeren, maken andere politiemensen een eigen afweging of politieoptreden (op dat moment) gewenst is.

→ Vanuit de behoorlijkheid bezien en in lijn met de kinderrechten stellen de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman dat, als één van de ouders beschikt over een beslissing van de rechter waarin 'de sterke arm' is opgenomen om de omgang af te dwingen, de politie de ruimte en de verantwoordelijkheid heeft om een eigen afweging te maken over het politieoptreden. Het ligt in deze situaties eerder in de rede om de ouders op het bureau uit te nodigen, dan dat de kinderen bij het politieoptreden worden betrokken. Ook in deze situaties geldt dat de politie alleen 'aan kinderen trekt' als de veiligheid van de kinderen in het geding is.

Aanbeveling aan Nationale politie

Ontwikkel aan de hand van deze uitgangspunten (5.2.1 en 5.2.2) een visie over al het politieoptreden bij problemen in de nakoming van de omgang.

5.2.3 Verbeter de praktische uitvoering van het politieoptreden

Verder is uit dit onderzoek gebleken dat, als de politie optreedt naar aanleiding van een melding over problemen bij nakoming van de omgangsregeling, het feitelijke politieoptreden verschilt tussen de politiemedewerkers. Vragen die hierbij spelen en die op dit moment zijn onbeantwoord zijn: Op welke manier verzamelt de politie informatie en op welke manier wordt deze gewogen? Hoe borg je hoor- en wederhoor bij de verschillende betrokkenen? Hoe borg je dat de specialistische kennis die binnen de politie beschikbaar is door andere politiemedewerkers wordt benut? Is er voldoende specialistische kennis en vaardigheden binnen de politie beschikbaar? Welke informatie wordt in een mutatie neergelegd en al dan niet gedeeld met een wijkagent om het vervolg op te pakken? Hoe treedt een politiemedewerker feitelijk op, bijvoorbeeld in burger of in uniform, en hoe gaat hij/zij om met aanwezige kinderen?

→ Vanuit de behoorlijkheid bezien en in lijn met de kinderrechten benadrukken de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman het belang van adequate informatievergaring en -afweging, toepassing van hoor- en wederhoor en adequate kennis en vaardigheden bij de politiemedewerkers. Juist in die situaties waarin het politieoptreden aangewezen is, is het belangrijk dat het voor de politiemensen duidelijk is op welke manier ze moeten optreden, waar ze de relevante informatie kunnen vinden (ook binnen de politie) en dat de burger duidelijke en eenduidige informatie ontvangt van de politie.

Aanbeveling aan de Nationale politie

Zorg ervoor dat bij de visieontwikkeling ook wordt nagedacht over het verbeteren van de praktische uitvoering, waarbij aandacht is voor adequate informatievergaring en -afweging, toepassing van hoor- en wederhoor en adequate kennis en vaardigheden bij de politiemedewerkers.

5.2.4 Samenwerking bij decentralisatie van jeugdzorg

Uit dit onderzoek is verder gebleken dat het belangrijk is dat de ketenpartners politie, medewerkers jeugdzorg en OM goed samenwerken en elkaar weten te vinden. Hierbij valt te denken aan het delen en terugkoppelen van informatie over en weer over zorgmeldingen die de politie bij het voormalig AMK, nu Veilig thuis, heeft gedaan. Politie-medewerkers geven aan deze terugkoppeling wel eens te missen. Medewerkers van jeugdzorg geven aan dat de politie niet altijd zorgmeldingen doet. Het OM geeft aan dat het cruciaal is om elkaar te kunnen vinden en om te weten wat je van elkaar kunt verwachten. Tegelijkertijd leven er ook vragen over de wenselijkheid en toelaatbaarheid van het verstrekken van (welke) informatie aan elkaar. Uit de gesprekken is gebleken dat door de recente decentralisatie van de jeugdzorgtaken per 1 januari 2015 naar gemeenten, medewerkers jeugdzorg, OM en de politie elkaar niet altijd goed weten te

vinden. En de Taskforce kindermishandeling benadrukt juist dat het niet delen van informatie er nu soms toe leidt dat kinderen niet de juiste hulp krijgen.

Aanbeveling aan de Nationale politie

Zorg ervoor dat juist na de decentralisatie de politie, medewerkers jeugdzorg en het OM elkaar (weer) vinden en verken welke mogelijkheden er zijn om de samenwerking te verbeteren en de informatie-uitwisseling voor zover mogelijk te optimaliseren.

→ Start hiervoor een pilot in een politie-eenheid, in samenwerking met het OM en de gemeentelijke wijkteams in de betreffende regio.

5.2.5. Verbeter de informatie richting de ouders en kinderen

Uit het onderzoek is verder gebleken dat ouders vaak niet weten wat ze van de politie mogen en kunnen verwachten. Hierdoor zijn ouders achteraf teleurgesteld of boos over de politie en (de wijze van) optreden.

Aanbeveling aan de Nationale politie

Nadat de politie een visie heeft ontwikkeld, moet duidelijk aan ouders en kinderen worden gecommuniceerd wat zij van de politie kunnen en mogen verwachten. Dit kan in een persoonlijk gesprek op het politiebureau en bijvoorbeeld door folders en/of informatie op een website.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen

De Kinderombudsman

Marc Dullaert